



GONOGASLAŠ
KULTUR- JA GIRKODEPARTEMEANTA

Od.prp. nr. 38

(2004–2005)

Láhka Geassemánu 12. beaivvi 1987 nr. 56 lága Sámedikki ja sámi vuoigatvuodaid hárrái rievdadeami birra

*Kultur- ja girkodepartemeantta juovlamánu 17. beaivvi 2004 árvalus,
dohkkehuvvon stáhtarádis seamma beaivvi.
(Bondevika II ráddehus)*

1 Láhkaárvalusa duogáš

Kultur- ja girkodepartemeanta ovddida dáinna proposiuvnnain láhkaárvalusa rievdatit *Geassemánu 12. b. 1987 lága nr. 56 Sámedikki ja sámi vuoigatvuodaid hárrái* (sámelága). Geassemánu 12. b. 1987 nr. 56 sámelága dála § 3–1 nr. 1 čuodjá ná:

«Sáme giela hálddašanguovlluin oaivvilduvvo Kárásjoga, Guovdageainnu, Unjárgga, Porsáangu, Deanu ja Gáivuona gielddat.»

Odđajagimánu 28. b. 2004:s sáddii Kultur- ja girkodepartemeanta gulaskuddanevttohusa mas sámeláhka evttohus rievdaduvvot, nu ahte iešguđet suohkanat mat gullet sámi giellaguvlui eai šat mearriduvvo lágas, muhto baicca láhkaásahusas man Gonagas dohkkeha.

Evttohusa duogáš lea go Sámedikki dievasčoahkkin guovvamánu 25. b. 2003:s ovttajienalaččat mearridii dáhtut Kultur- ja girkodepartemeantta árvalit láhkarievdadusa sámelága § 3–1 hárrái, danne vai Divttasvuona suohkan sáhtta ovttahttojuvvot sáme giela hálddašanguvlui.

Miessemánu 2002:s čadahii Sámediggeráddi iskkadeami mas guhtta suohkana, mat eai vuos gula sáme giela hálddašanguvlui, ožžo jearaldaga dáhttot go sámelága giellanjuolggadusaid gustot suohkaniin. Suohkanat ledje Divttasvuotna, Snoase, Skáanit, Evenášši, Dielddanuorri ja Loabát. Suohkanat

lea Davvi-Trøndelága, Nordlándda ja Tromssa fylkain. 2003 čavčča oaččui maiddái Omasvuona suohkan Tromssas jearaldaga lea go beroštupmi searvat sáme giela hálddašanguvlui.

Sámediggi lea gáibidan departemeantta ovttahttit duššefal Divttasvuona suohkana hálddašanguvlui. Ovttaštupmi sáhtta dattege šaddat áige-guovdilín maiddái eanet suohkaniidda. Danne lea láhkaásahusvuoddu heivvolaččat go dan ahte lágas čilget guđet suohkanat sáme giela hálddašanguovlus leat (vrd. 3. čuoggá čilgehusa).

Árvalusa ferte árvostallat dála sáme politihka ektui, ja dála Norgga láhkavuodu ja unnitlogu gielaid suodjaleami riikkaidgaskasaš soahpamušaid ektui. Vuodđolága § 110 a bokte lea stáhta eiseválddiid geatnegasvuotta lámhit diliid nu ahte sámi álbmotjoavku sáhtta sealluhit ja ovddidit iežas giela, kultuvrra ja servodateallima. Sámi kultuvrra ovddidettiin lea aktiiva ja viiddis sáme gielgeavaheapmi hui mávssolaš. Vuoigatvuotta beassat atnit iežas giela ja oazžut oahpahusa iežas gielas lea okta dain vuđoleamos ja deataleamos vuoigatvuodain mat sámi álbmogis leat (vrd. ee. St. dieđ. nr. 55 (2000–2001) Sáme politihka birra).

Gulaskuddanevttohusas ovddidii departemeantta maiddái evttohusa defineret maid sáme giella mearkkaša lágas. Gulaskuddancealkámušain bodii ovdan ahte dát evttohus ii lean doarvái bures guorahallojuvvon, ja danne áigu departemeantta dán dár-

kileappot guorahallat ovdal go ovddida ođđa evttohusa.

at buktán mearkkašumiid ja evttohusaid mat leat váldon mielde árvalussii.

2 Proposišuvdnabargu

Ođđajagimánu 28. b. 2004 gulaskuddanevttohus sáddejuvvui čuovvovaš ásaheapsaide:

Buot departemeanttaide

Sámediggái

Norgga Sámiid Riikasearvá

Sámi eatnasearvá

Sámi álbmotlihttui

Norgga boazosápmelaččaid riikasearvá

Njávdáma nuortasámiide

Norgga nuortasámiide

Davviriikkalaš sámi giellalávdegoddái

Sámi Instituhttii

Boazodoallohálddahussii

Finnmárkku fylkkasuohkanii

Tromssa fylkkasuohkanii

Nordlándda fylkkasuohkanii

Davvi-Trøndelága fylkkasuohkanii

Lulli-Trøndelága fylkkasuohkanii

Hedmárkku fylkkasuohkanii

Finnmárkku fylkkamánái

Tromssa fylkkamánái

Nordlándda fylkkamánái

Davvi-Trøndelága fylkkamánái

Lulli-Trøndelága fylkkamánái

Hedmárkku fylkkamánái

Tromssa universitehtii

Sámi allaskuvlii

Norgga giellaráddái

Ája giellaguovddáži

Porságggu sámi giellaguovddáži

Skániid/Evenášši sámi giellaguovddáži

Árran sámi giellaguovddáži Ajluovttas Divttasvuonas

Deanu sámi giellaguovddáži

Moskavuona sámi giellaguovddáži Tromssas

Issat Sábá guovddáži Unjárggas

Finnmárkku suohkaniidda

Tromssa suohkaniidda

Nordlándda suohkaniidda

Davvi-Trøndelága suohkaniidda

Lulli-Trøndelága suohkaniidda

Hedmárkku suohkaniidda

Gulaskuddanáigemeari lei njukčamánu 9. b. 2004. Oktii buot 26 gulaskuddancealkámuša leat ovddiduvvon. Gulaskuddancealkámušaid sisdoallu čilgejuvvo dán propošišuvnnas láhkaárvalusa iešguđet čuoggáid vuolde. Muhtun gulaskuddanáhusat le-

3 Mearkkašumit árvalussii

3.1 Láhkaásahusvuođu ásaheapsi – sámegeala hálddašanguovllu viiddideapsi

3.1.1 Gulaskuddanevttohusa evttohusat

Sámelága § 3–1:s čilgejuvvo mat suohkanat sámegeala hálddašanguvlui gullet. Jus hálddašanguvlui searvan šaddagoahtá áigeguovdilín eará suohkaniidda, de ii leat láhkateknihkalaččat heivvolaš lágas presiseret suohkannamaid. Danne evttohii departemeanta rievdadusa vai ieš láhka ii šat mearrit guđet suohkanat sámegeala hálddašanguvlui galget gullat, muhto ahte Gonagas mearrida dan láhkaásahusas. Gulaskuddanevttohusa evttohuvu ođđa § 3–1 mii čuodjá ná: "Sámegeala hálddašanguovllus galget juohkehaččas leat sámegealvuoigatvuođat dán kapihttala mearrádusaid mielde. Gonagas mearrida láhkaásahusa bokte guđet suohkanat sámegeala hálddašanguvlui gullet".

3.1.2 Gulaskuddanáhusaid oaivilat

Eanas gulaskuddanáhusat ledje ovttaoaivilis departemeanttain ásahtit láhkaásahusvuođu mas Gonagas mearrida guđet suohkanat sámegeala hálddašanguvlui gullet.

Oahpahus- ja dutkandepartemeanta čujuha *Geassemánu 17. b. 1996 láhka nr. 61 vuodđoskuvlla ja joatkkaoahpahusa birra* (Oahpahuslága) § 6–1:ii mas «sámi guovllu» definieren oahpahuosoktavuođain, čilgejuvvo sámelága dála § 3–1 vuodul. Rievdadusárvalus boahtá váikkuhit sámi oahpahusa hálddašanguvlui. *Oahpahus- ja dutkandepartemeanta* dáhttu bisuhit dála oahpahuslága ortnega, namalassii ráddjet paragrafa viidodaga dála sámi guovllu definišuvdnii. Dalle ferte oahpahusláhka rievdaduvvot nu ahte njuolggadusat šaddet seammalágánat go sámelága § 3–1 nr. 1 dála definišuvdna.

Norgga giellaráddi čujuha gulaskuddancealkámušastis áššemeannudanválttisvuođaide go ođđa suohkanat galget váldot fárrui, ja jearrá ii go áššemeannudanváikkuhusaid berre dárkileappot guorahallat. Norgga giellaráddi oaivvilda ahte evttohusa mielde orru šaddame vejolaš ovttain čabu suohkanstivramearrádusain ovttahttit suohkana hálddašanguvlui, ja oaivvilda fertet dárkileappot guorahallat movt dákkár prinsihppa sáhtta váikkuhit go politihkalaš eanetlohku rievddada. Danne dáidá

dán berret prinsihpalaččat čielggadit, go dás lea sáhka iešguđet dovduičuohcci oaiviliid birra, ja maiddái danne go ollu ruhta juolluduvvo hálddašanguovllu suohkaniidda.

Justiisadepartemeanta doarju árvalusa sihkkut § 3–1 nr. 1 suohkaniid namaid mat gullet sámegeiela hálddašanguvlui, ja baicca reguleret dán lálkaáasa-husa bokte. Departemeanta čujuha ahte ođđa § 3–1 árvalusa vuosttaš čuoggáin orru leame de go gáržžideame kapihttali doaimbasuorggi, go muhtun njuolggadusat 3. kapihtalis sáhttet dagahit v áikkuhusaid sámegeiela hálddašanguovllu olggobealde. Justiisadepartemeanta rávve sihkkut vuosttaš čuoggá.

Justiisadepartemeanta oaivvilda evttohusa šad dat vuohkkaseabbon jus ovttahtta ođđa § 3–1 árvalusa ovddeš § 3–1:ain, vai ii dárbbas ođđasis nummarastit paragrafáid dahje bidjat bustávanumma-riid.

Mánja gulaskuddanáshusa ovddidedje mearkašumiid guovllu viiddideami ekonomalaš váikkuhusaide.

Sámediggi eaktuda ahte hálddašanguovllu viiddideami oktavuodas, juolluduvvo eanet ruhta guovt-tegielalašvuoda doaimmaide, vai dálá sámegeiela hálddašanguovllu guđa suohkana juolludeamit eai unno.

Suohkanat oaivvildit ahte suohkanjuolludeamit fertetit lassánit, vai dat buorebut sáhttet ođđasis ealaskahtit sámegeiela.

Davvi-Trøndelága fylkkaráđdi oaivvilda fertet eaktudit ahte guoskevaš bealit ovttasráđđadallet, jus ođđa guovllut ovttahttojuvvojit hálddašanguvlui lálkaásahusa bokte.

3.1.3 Deapartemeantta árvoštallan ja árvalus

Ággan ođđa § 3–1 sierra lálkaásahusvuodu ásaheapmái, lea čalmmustahttit lálkaásahusvuodu sierra njuolggadussan, ja ahte lálkaásahusvuoddu ii gula lálkateknihkalaččat definišuvdnanjuolggadussii, vrd. dálá lága § 3–1 nr. 1 – 4. Gulaskuddancealkamušastis lohka Justiisadepartemeanta leat dohkálažžan mearridit lálkaásahusvuodu definišuvdnaparagrafi. Departemeanta doarju Justiisadepartemeantta oaiviliid, ja árvala ovttahttit ođđa § 3–1 árvalusa dálá § 3–1:ain. De ii dárbbas ođđasis nummarastit čuovvovaš paragrafáid ja bidjat bustávanumma-riid. Dasto čujuha Justiisadepartemeanta ahte ođđa § 3–1 árvalusa vuosttaš čuokkis gáržžida kapihttala doaimbasuorggi, danne go muhtun njuolggadusat váikkuhit sámegeiela hálddašanguovllu olggobeallái. Árvalusa ulbmil ii leat gáržžidit kapihttala

doaimbasuorggi, dat galgá baicca čilget oppalaččat makkár gielalaš vuoigatvuodát ássiin leat go šadde sámegeiela hálddašanguvlui. Departemeanta doarju dattege Justiisadepartemeantta oaiviliid ja árvala sihkkut vuosttaš čuoggá.

Ođđa suohkaniid ovttahttinohcamušaid meannudettiin, lea departemeanta atnán vuoddu ahte iešguđet suohkanat galget álggos ieža mearridit searvat giellaguvlui, ja dasto ságestallojuvvo dat Sámedikkiin. Sámelága § 2–2 mielde berreit "eará almmolaš áshusat addit Sámediggái vejolašvuoda iežas oainnu čilget ovdalga mearridit maidege ássiin mat gullet Sámedikki bargosurggiide". Sámedikki bargosuorgái gullet buot áššit mat erenomážit váikkuhit sámi álbmogii, vrd. sámelága § 2–1. Sámediggi ferte árvoštallat gažaldaga, ja dasto ođđasis mearridit galgá go sámegeiela hálddašanguovlu viiddiduvvot. Giellaráđi mearkašumi dáfus, čujuha departemeanta danne ahte lea Sámediggi mii ovddida evttohusa Kultur- ja girkodepartementii viiddidit sámegeiela hálddašanguovllu. Dasto bohtá departemeanta čuovvolit dan evttohusa, ja árvoštallagohtit galgá go sámegeiela hálddašanguovlu lálkaásahusevttohus rievdaduvvot.

Lálkaásahusa rievdadusaid mearrida Gonagas, danne go viiddideapmi čuozasii ekonomalaččat mánja departementii. Hálddašanguovllu viiddideapmi lálkaásahusa bokte, ferte dahkkot *Guovvamánu 10. b. 1967 hálddahusáššiid meannudanvuogi lága* njuolggadusaid mielde (hálddašanlága), kap. 7 Lálkaásahusaid, áššečielggadeami geatnegasvuoda, gulaskuddama ja hápmegáibadusaid birra.

4 Ekonomalaš ja hálddahuslaš váikkuhusat

Go Divttasvuotna ovttahttojuvvo hálddašanguvlui, de meroštuvvojit dievaslaš ekonomalaš váikkuhusat bohtit máksit sullii 4,5 – 5 mill kr. Lea eaktuduvvon ahte golut mat čuožžilit go Divttasvuona suohkan ovttahttojuvvo guvlui, galget goastiduvvot daid bušeahttarámmaid siskkobealde mat ain gustojit iešguđet departemeanttain.

Golut mat čuožžilit jus hálddašanguovlu ain eambo viiddiduvvo, fertetit árvoštallojuvvo jahkása bušeahttaovddideamiid oktavuodas.

Ođđa § 3–1 árvalus lea hálddahuslaš álkidahttin, danne go bohttevaš viiddideamit sáhttet čađahuvvot lálkaásahusrievdadeami bokte, almmá lálkarievdadusa haga.

Kultur- ja girkodepartemeanta

árvala:

Ahte Majestehta Gonagas dohkkeha ja vuolláičállá proposišuvdnaevttohusa mii ovddiduvvo Stuoradiggái láhka *Geassemánu 12. b. 1987 nr. 56 lága Sámedikki ja sámi vuoigatvuodaid hárrái rievdadeami birra*.

Mii HARALD, Norgga Gonagas

duodaštit:

ahte dáhttut Stuoradikki mearridit lága *Geassemánu 12. b. 1987 nr. 56 lága Sámedikki ja sámi vuoigatvuodaid hárrái rievdademiid*, dán árvalusa mielde.

Árvalus

Láhka Geassemánu 12. b. 1987 nr. 56 lága Sámedikki ja sámi vuoigatvuodaid hárrái rievdadusaid birra

I

Geassemánu 12. b. 1987 nr. 56 lágas Sámedikki ja sámi vuoigatvuodaid hárrái, galgá

§ 3–1 čuodjat ná:

§ 3–1 *Definišuvnnat*

Dán kapihttalis *oaivvilduvvo*:

1. sámegiela hálddašanguovlluin: dat gielddat maid Gonagas lánkaásahusa bokte lea mearridan galget gullat sámegiela hálddašanguovlui
2. *almmolaš orgánain: juohke* stáhta ja gieldda orgána,
3. *báikkálaš* almmolaš orgánain *hálddašanguovllus: juohke* gieldda, fylkkagieldda ja stáhta orgána

na mas lea bálvalanviidodahkan olles gieldda dahje oassi gielddas sámegiela hálddašanguovllus,

4. *guovllu* almmolaš orgánain *hálddašanguovllus: juohke* fylkkagieldda ja stáhta orgána mas lea bálvalanviidodahkan ollásit dahje muhtun mudui gielddat sámegiela hálddašanguovllus, muhto mii ankke ii leat riikkaviidosaš.

II

Láhka gustogohtá dan rájes go Gonagas dan mearrida.
